Vrienden van Titus Brandsma

december 2024

Titus Brandsma wereldwijd

De heiligverklaring van Titus Brandsma in 2022 maakte bij veel karmelieten de wens wakker om Titus beter te leren kennen. Wie is deze veelzijdige mens, die onze medebroeder was? En zo organiseerde het generaal bestuur een vormingsprogramma, van 6 – 14 oktober in Nijmegen, en daarna nog twee dagen in Dachau. Er kwamen 38 deelnemers uit 22 landen, van Peru tot Oost-Timor, Vietnam tot Spanje, alle culturen.

▲ *De groep bij het afsluitend gebed in Dachau, bij barak 26, een barak alleen voor priesters, waar dus ook Titus naar alle waarschijnlijkheid gezeten heeft.*

Het was een boeiende week van inleidingen: Titus als karmeliet, als hoogleraar, journalist, mysticus, martelaar, zijn liefde voor Maria, en over de getuigenissen van mensen die hem onder al die verschillende momenten van zijn leven gekend hebben. Ze bezochten de plaatsen waar Titus leefde, leed en stierf: Nijmegen, Boxmeer, Oss, de gevangenis van Scheveningen, het concentratiekamp Amersfoort. Het geheel werd afgesloten met een bezoek aan concentratiekamp Dachau. Ter afsluiting werden ze hartelijk ontvangst door de karmelietessen die bij het concentratiekamp wonen. Zij vertelden over hun ervaringen om juist op deze plek te leven en te bidden. Afsluitend was er een eucharistieviering in de kapel van het zusters.

Voor de deelnemers was het duidelijk dat karmelitaansleven zoals de Titus Brandsma het heeft geleefd, inspirerend en relevant is voor alle karmelieten, waar ter wereld ook, die binnen zo heel verschillende culturen en op diverse terreinen werkzaam zijn. Het waren indrukwekkende dagen.

1 *Cellengang Oranjehoel Scheveningen*

2 *Ontvangst Karmel Boxmeer*

3 *Herdenking in de tuin van het Oranjehotel*

4 *Eucharistieviering Boxmeer*

5 *Titus Brandsma Archief*

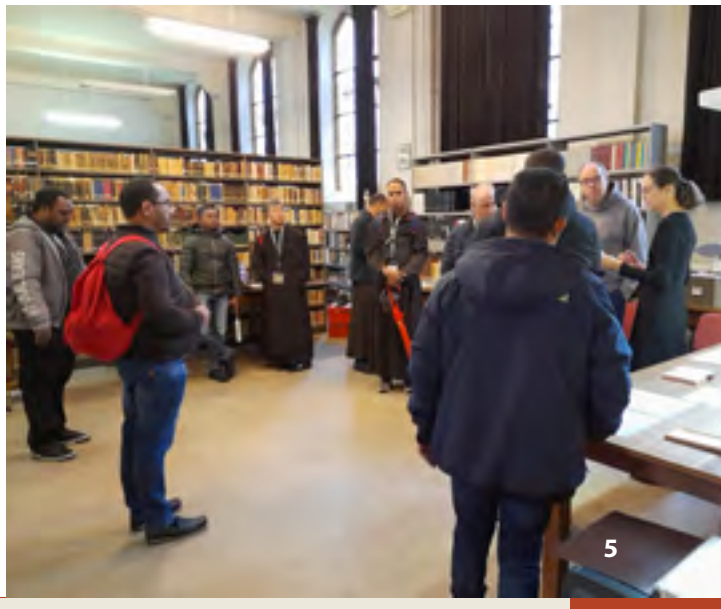

6 *Herdenkingsmonument 'De IJzeren Man' Amersfoort*

7 *Uitleg van de gids van Kamp Amersfoort*

8 *Na een lange dag: PIZZA!*

9 *Dachau Kapel Heilig Blut*

10 *Dachau poort*

In de stilte van het kamp

Tijdens het bezoek aan concentratiekamp Dachau schreef Daniële Di Filippo ocarm. (Italië) dit gedicht, waarin hij probeert, zoals hij schreef, de diepte van Titus geloof in die gruwelijke context weer te geven.

In de stilte van het kamp

Onder de grijze hemel van angst,
tussen het prikkeldraad van pijn
loop jij, Titus, zuivere ziel,
met het kruis in je hart en het gebed in je handen.

Je woorden verstommen,
maar binnenin, als een vlam, brandt je geloof.
Vermoeide ogen zien de gruwel,
maar in hen schijnt het licht van vergeving.

Elke stap naar de schaduw
is een stap naar genade.
Zelfs te midden van het geschreeuw, het gekreun,
vind je God, in de wonden van je broeder.

Er is geen ketting die de geest bindt,
noch de dood, de liefde overwint.
In jouw stilte, te midden van geweld en stof,
draag je het geheim van de opstanding.

In de stilte van het kamp,
is jouw stem stil voor de mensen,
maar de hemel heeft het al gehoord,
en in Zijn hart rust je voor eeuwig.

Vertaald uit het Italiaans

Missie is ontmoeting

Naar aanleiding van de internationale Karmel bijeenkomst leek het de redactie toepasselijk te kijken naar Titus visie op missie. Onderstaande korte schets is gebaseerd op het nieuwe boek van Prof. Dr. Inigo Bocken, 'Titus Brandsma, denker voor Gods aangezicht', hfst. 11, Mensen met een missie.

Titus Brandsma beschouwt missie in de eerste plaats als ontmoeting. De missionaris komt niet alleen wat brengen maar missie bevraagt ook de idealistische missionaris zelf.
'Wij sluiten onze wijde, wereldwijde Kerk soms wel wat te veel op binnen de grenzen onzer practijken en meenen dat de vorm, waarin het Katholieke Geloof in Nederland leeft, eigenlijk door allen moest worden bewonderd en overgenomen. Wat ziet Onze Lieve Heer het veel rijker.'

Hoewel Titus nooit zelf actief missionaris is geweest, is hij altijd zeer betrokken geweest bij alles wat met missie te maken had. Missiewerk was voor hem de manier om een spirituele rijkdom uit te dragen voor alle mensen, niet alleen in overzeese missiegebieden, maar net zo goed in Nederland. Het ging Titus om de geloofsverspreiding, om het doordringen van het sociale leven met de rijkdom van het geloof. Missiewerk moest bijdragen aan het sociale weefsel, onafhankelijk van de staat. Zo begreep hij ook zijn vele werkzaamheden in Oss. Hij heeft daaraan bijgedragen door het tot bloei brengen van de krant De Stad Oss, het oprichten van de Osse bibliotheek, het stichten van een handelsschool, die later uitgroeide tot het Titus Brandsma Lyceum en de Stichting Carmelcollege. Hoogtepunt in die Osse jaren was wel de organisatie van de groots opgezette missieweek in 1922 in Oss met lezingen, toespraken, een tentoonstelling, bijzondere misvieringen, en met een missieoptocht met praalwagens als feestelijke afsluiting. Met dit evenement 'bracht hij de grote wereld naar het kleine Oss'.

Maar natuurlijk was Titus ook zeer betrokken bij het missiewerk buiten onze grenzen, vooral bij Brazilië en Indonesië. Te meer omdat hij daar medebroeders kende waarmee hij contact onderhield. Ook speelde hij wel met de gedachte om zelf werkzaam te worden in de missie. Zijn benoeming tot theologiedocent in Brazilië werd in 1919 op het laatste moment teruggedraaid. En natuurlijk maakte zijn benoeming tot hoogleraar in 1923 een eind aan die plannen, maar zijn betrokkenheid bij missie zou hij ook in Nijmegen niet loslaten.
In datzelfde jaar werd Titus benoemd tot assistent van de provinciaal en in die functie was hij nauw betrokken bij de opbouw van de missie op Java. Missie

▲ *Brief Brazilië*

had voor hem *'te maken met de essentie van de kerk: de zoektocht naar contemplatie midden in de actie van de samenleving'*. Hij schreef in 1923 een aantal belangrijke teksten over missie en in 1925 hield hij in Rotterdam een rede bij een missietentoonstelling. Ook was hij betrokken bij de oprichting van een missieclub voor Nijmeegse studenten, want zij *'zouden niet hun neus moeten ophalen voor de missie'*. Voor Titus is de diepere betekenis van 'katholiek' de hele wereld, die alleen te bereiken is vanuit de eigen bewogenheid. Er

is een dynamiek tussen het lokale en het globale, het particuliere en het universele, dat is de essentie. Die dynamiek geldt wederzijds, vandaar zijn nadruk op ontmoeting. Het geloof is er voor alle volken.
Zo breekt hij ook een lans om de eigenheid van de lokale cultuur en de volkstaal te erkennen, ook in de liturgie. Dit in tegenstelling tot dat wat gebruikelijk was, om het Europese model naar de missiegebieden over te brengen. Ditzelfde had hij immers zelf ervaren vanuit zijn Friese achtergrond. Hij baarde groot opzien toen hij bij zijn eerste mis in Bolsward de preek in het Fries hield. En in het voorwoord bij de eerste Friese vertaling van het missaal, schrijft hij:
'Wanneer het gaat om het hart dan spreekt en denkt de Fries in zijn moedertaal. De volkstaal brengt geen verdeeldheid maar biedt juist toegang tot een grotere eenheid. Het is geen onderwerping, maar een toebehoren, met het intiemste wat ieder mens eigen is'.
Dit geldt dus ook voor alle missiegebieden. Een opmerkelijk standpunt in die tijd.

▲ *Missieweek Oss 1922*

Ook wat betreft het kolonialisme was Titus zijn tijd ver vooruit. Hij schrijft:
'De prediking der Christelijke waarheid ging hand in hand met de kolonisatie. Dit bracht echter het groote nadeel mede, dat zij ook al te zeer gebonden bleef aan de staatsbemoeienis. En al moet het tot dezer Regeeringen gezegd worden, dat zij veel steun aan den Missie-arbeid schonken, deze kon zich niet vrij ontplooien. Geen missionaris mocht naar de overzeesche landen vertrekken, voor zijn naam door den koning in den Raad van Indië op den lijst was geplaats en daarop goedkeuring was verkregen. De missionarissen brachten verslag uit aan den koning en de Generaal hunner Orde.'

Opmerkelijk: het gaat om ontmoeting, om toebehoren vanuit het intiemste van ieder mens, het geloof is er voor alle volken. Daar ligt voor Titus de rijkdom van de missie. Geen wonder dus dat de ondertitel van het hoofdstuk over missie is: eenheid in verscheidenheid.

Hettie Berflo

Ja, de menselijke ziel zoekt naar God. In Hem vindt zij rust.

Colofon

Uitgave van:
Stichting Vrienden van Titus Brandsma

Administratie:
Steenstraat 39, 5831 JA Boxmeer
E-mail: titusbrandsmavrienden@karmel.nl
www.titusbrandsmavrienden.nl

Redactie:
Hettie Berflo, Sanny Bruijns

Bank:
RABO: NL62 RABO 0135897491
t.n.v. Vrienden van Titus Brandsma

Een bijzondere getuigenis

Journalist Hugo van den Broek

Onder de vele getuigenissen, bewaard in het Titus Brandsma Archief, is de getuigenis van Hugo van den Broeck wel heel opmerkelijk. Van den Broeck was voor de oorlog onder andere plaatsvervangend hoofdredacteur van het katholieke dagblad "De Tijd". Van 1 september 1931 – 14 september 1944 was hij hoofdredacteur van het dagblad "Limburger Koerier" te Maastricht en sinds 1936 tevens hoofdredacteur van drie dagbladen van de Neerlandia-pers in zuidelijk Nederland. Meteen tijdens de meidagen van 1940 neemt hij enthousiast stelling ten voordele van de Duitse agressie en bezetting. Hij noemt het 'het begin van een nieuwe wereld'. Hij maakt dat de kranten zich aansluiten bij de Duitse propaganda en vervult daarbinnen diverse functies. In 1948 werd hij, uitsluitend wegens zijn journalistieke werkzaamheden onder de Duitse bezetting, veroordeeld tot zeven jaar gevangenisstraf, verlies van politieke rechten en uitsluiting voor veertien jaar van alle werkzaamheden in het perswezen. In1950 kwam hij vervroegd vrij. Zijn getuigenis over Titus Brandsma grijpt hij aan om zijn visie van voor de oorlog te verhelderen – als de strijd tegen het communisme – en gaat hij vooral in op het bezoek van Titus Brandsma tijdens zijn rondreis lang de redacties van de katholieke pers.

▲ *Journalistenpas Titus Brandsma*

"Pater Titus Brandsma O.Carm. heb ik uitsluitend gekend in zijn kwaliteit van geestelijk adviseur van de R.K. Journalistenvereniging, en wel bijzonder in de jaren 1940-1942. In Januari (of Februari?) 1940 werd in hotel "De Kroon" te Breda een bijeenkomst gehouden van het "Zuidelijk Verband", een vriendenclub van hoofdredacteuren van katholieke dagbladen, … mèt de geestelijk-adviseur Pater Titus. Het doel van het Zuidelijk Verband was: door onderling contact en overleg één gedragslijn te volgen in vraagstukken van nationaal en internationaal belang. Polen was toen verslagen. Duitsers en Russen hadden elkaar op de z.g. Curzon-lijn ontmoet. Wat zou er verder gaan gebeuren? Wat was de taak van de Nederlandse pers?"

Van den Broeck geeft een uitgebreid verslag van deze vergadering waarbij hij een overzicht heeft gegeven van de situatie in Europa. Hij benadrukt daarbij zijn visie dat de strijd uiteindelijk zal worden uitgevochten tussen het kapitalisme van de Anglo-Amerikanen aan de ene kant, de Russen met het communisme aan de andere kant, en dat over de rug van Europa en dus ook van Nederland. Ook wijst hij erop dat Paus Pius XI het communisme een 'intrinsiek kwaad' heeft genoemd. Hierbij valt hem de houding van Titus Brandsma op:

1. *dat hij in hoge mate de kunst verstond met belangstelling te luisteren (een moeilijke kunst, die slechts weinigen verstaan) naar de mening van anderen, óók, ja misschien vooral, als Pater Titus het met de mening van de spreker niet eens was,*
2. *de vrije meningsuiting beschouwde hij als een groot goed,*
3. *dat hij zijn gezag in die kring steeds gebruikte om tegenstrijdige opvattingen te verzoenen."*

Na de bijeenkomst brengt het hele gezelschap een bezoek aan het bureau van de Katholieke Wereldpost dat in de jaren 1935 – 1940 tot een propaganda-instituut van het Duitse nationaalsocialisme was gegroeid. Op de weg daarheen

"komt Pater Titus naast mij lopen, om in kalm beraad over mijn zienswijze te praten. Hij toonde begrip voor mijn zienswijze en bleek, met mij, overtuigd, dat het belang van Nederland richtsnoer moest zijn van ons journalistiek beleid. Ik heb hem niet teruggezien tot in de eerste helft van Januari 1942. Onze adviseur bracht mij toen de bekende brief van het Episcopaat. Bij het binnenkomen in mijn werkkamer zei Pater Titus, mij glimlachend de hand reikend: 'Ín de ogen van velen ben je politiek gesproken, een hopeloos geval. Maar ik heb je niet willen voorbijgaan, mede omdat ik aan je goede trouw nimmer heb getwijfeld'. Pater Titus hield toen een warm pleidooi om met alle directeuren en hoofdredacteuren van katholieke dagbladen één lijn te trekken en gezamenlijk front te maken tegen het bruine Duitse gevaar dat kerk en volk bedreigde."

▲ *Jaarvergadering NVJ*

Ik leefde toen nogal geïsoleerd en het bezoek van een goede raadgever was mij welkom. Hij zet zijn menig uitgebreid uiteen, maar blijft bij zijn standpunt. Pater Titus neemt na dit onderhoud vriendelijk afscheid. Door zijn arrestatie enkele dagen daarna – een arrestatie, waartoe, naar later bleek reeds op 7 Januari 1942, dus vóór Pater Titus bij mij kwam, was besloten – heb ik een groot verlies geleden. De mogelijkheid om hem als geestelijk adviseur te raadplegen was mij ontnomen. Toen de gemeenschappelijke brief van onze directie en de drie hoofdredacteuren aan Z.H. Exc. de Aartsbisschop, waarin eerbiedig om een concrete toelichting op de gegeven richtlijnen werd gevraagd, onbeantwoord bleef, heb ik Pater Titus als raadgever zéér gemist.

DE KATHOLIEKE PERS

▲ *Kop van de Katholieke Pers*

Van den Broeck eindigt zijn getuigenis aldus:
Uit eigen ervaring en waarneming kan ik getuigen:

1. *Pater Titus was een man van rotsvaste beginselen.*
2. *Pater Titus was een a-politiek man.*
3. *Pater Titus was niet anti-Duits in algemene zin. Zijn bezwaren tegen het nationaalsocialisme waren van godsdienstige aard, ingegeven door bekommernis voor het heil der zielen.*

Hettie Berflo

Vrienden zoeken vrienden

Titus Brandsma leeft!
Veel mensen voelen zich door hem geïnspireerd, omdat zijn gedachtengoed waardevol en tijdloos is. Ze zien Titus als een dierbare vriend en willen dat gedachtengoed doorgeven.

Wordt u ook een Vriend van Titus Brandsma? Van harte welkom!
U wordt reeds Vriend voor € 10,- per jaar. Vrienden van Titus Brandsma ontvangen 2x per jaar de Tituskrant.

Meld u aan:
- telefonisch: 024-3602421
- per email: titusbrandsmavrienden@karmel.nl
- per post: Steenstraat 39, 5831 JA Boxmeer

Stichting Vrienden van Titus Brandsma
Bank: NL62 RABO 0135897491
NL11 ABNA 0230007732

ANBI
Uw giften zijn aftrekbaar voor de belasting:
- eenmalig of periodiek
- als legaat of erfenis

Voor meer informatie kunt u contact opnemen via titusbrandsmavrienden@karmel.nl

Dank u wel!

... dat wij tot roeping hebben,
en dat daarin een groot geluk voor ons bestaat,
dat we anderen gelukkig kunnen maken.